

Arbeid adelt of van hard werken is nog nooit iemand...

Wilma Wolters

De arbeidsdruk stijgt, voelt het merendeel van de geitenhouders. Hoe zij de arbeidstijd verdelen over de werkzaamheden en met wie ze deze uitvoeren, verschilt nogal. Een half jaar geleden stuurde Geitenhouderij een enquête uit over tijdsindeling en personeel, en sommige resultaten deden ons even achter de oren krabben.

Nog geen 25 uur of wel meer dan 40 uur per week voor het voeren. Of 12 uur per dag tot wel 45 uur per dag voor verzorging van de lammeren. Dat geitenbedrijven enorm kunnen verschillen wisten we al, maar toch stonden we wel even te kijken van de enorme spreiding in tijdsbesteding. Geitenhouders werken vaak met personeel. Dat wordt dan met name ingezet, en dat zal niet tot verbazing leiden, voor het melken. Het vinden van goed personeel blijkt niet gemakkelijk te zijn, volgens uitzendbureaus komt dat deels doordat agrarisch werk niet als aantrekkelijk wordt gezien. Daar kunnen wij ons dan weer niet zoveel bij voorstellen...

Melken: soms wel meer dan 60 uur per week

Van 25 uur tot een volledige werkweek (40 uur). Zoveel uren per week gaan er op de meeste bedrijven (42%) op aan het melken, inclusief voorbereiden, geiten halen en schoonmaken. Slechts 18 procent zegt er minder dan 25 uur mee bezig te zijn. En wel 19 procent heeft er 60 of meer uur per week voor nodig.

Op 83 procent van de bedrijven melkt het bedrijfshoofd zelf (de meeste keren). Daarna volgt personeel op 57 procent van de bedrijven. Ook de partner en overige gezinsleden nemen vele melkmalen op zich (38% en 25%). Stagiairs en familie melken ook weleens. De meeste geiten worden gemolken in een rapid exit-melkstal; dat geldt voor 40 procent van de bedrijven. Ook een zij-aan-zij-melkstal is vaak aanwezig (35%). Slechts 14 procent van de bedrijven beschikt over een carrousel (9 procent een buitenmelker, 5 procent een binnenmelker). 80-, 72-, 60- en 48-stands komen het meest voor. De meeste bedrijven (79%) hebben een wachtruimte.

Voeren: zelf doen

Het proces voeren, bestaande uit het verwijderen van voerresten, losmaken van de kuil, voer laden, voeren, aanvegen en/of ophalen van de geiten in de wei en het uitzetten en controleren van de afrastering, kost 68 procent van de bedrijven 0 tot 25 uur per week. Zo'n 29 procent zegt er 25 tot 40 uur per week mee bezig te zijn. 2 procent van de bedrijven geeft zelfs aan 40 of meer uur per week aan het voeren te besteden.

Het voeren blijkt bij uitstek een taak te zijn voor het bedrijfshoofd. Op 92 procent van de bedrijven neemt het bedrijfshoofd dit voor zijn rekening. Partner en gezinsleden voeren ook wel (23% en 22%), maar personeel doet dit toch vaker; op zo'n 32 procent van de bedrijven. Het meest gehanteerde rantsoen is ruwvoer met brok. Dat krijgen de geiten op 83 procent van de bedrijven voorgeschoteld. Stro met brok wordt op 6 procent van de bedrijven gevoerd.

Op 8 procent van de bedrijven worden de geiten automatisch gevoerd. Meestal wordt gebruikgemaakt van een trekker met voermengwagen (36%) en ook wordt nog veel met de hand gevoerd (31%). De optie 'anders, namelijk' is door 23 procent ingevuld. De zelfrijdende voermengwagens en de blokkenwagens komen daar een aantal keren terug, evenals het automatisch verstrekken van krachtvoer, en ruwvoer met een mengbak of doseerbak aan de shovel, loader of iets dergelijks.

Lammeren: 12 tot wel 45 uur per dag

Het merendeel van de bedrijven (54%) heeft één lammerperiode per jaar, 34 procent kent er twee en 12 procent heeft er drie of geeft

als antwoord jaarrond. Gemiddeld worden er op de bedrijven zo'n 500 lammeren per jaar geboren, dat aantal varieert van 35 tot 3.500. In een lammerperiode zijn de meeste bedrijven tot 12 uur per dag kwijt aan de verzorging van de lammeren. Maar er zijn ook enkele bedrijven die aangeven wel 45 uur per dag met de lammeren bezig te zijn in de lammerperiode.

De werkzaamheden rondom het lammeren worden op de meeste bedrijven uitgevoerd door het bedrijfshoofd (84%) en diens partner (56%). Op 35 procent van de bedrijven verzorgt personeel (mede) het lammerenproces en gezinsleden helpen hierbij ook vaak (33%). Stagiairs en familie nemen beide op zo'n 22 procent van de bedrijven deze werkzaamheden (mede) waar.

Personeel of partner

De helft van de 110 respondenten werkt met personeel. Redenen om geen personeel aan te nemen is dat men het werk zelf kan rondzetten, omdat men een gezinsbedrijf heeft en partner en/of kinderen en/of familie meehelpen en vanuit kosten oogpunt.

Helpt van respondenten werkt met personeel

Volgens Inge Huijbers van Sterwerk hangen de kosten van personeel onder andere af van hun ervaring, "maar reken gemiddeld op 20 tot 25 euro per uur".

Het bedrijfshoofd voert de dagelijkse werkzaamheden zelf uit (of is daar het meest bij betrokken). Na het bedrijfshoofd zijn partner en personeel de meest ingezette arbeidskrachten. Bij de uitvoering van veel werkzaamheden 'strijdt' personeel met de partner. Bij het melken is het echter een uitgemaakte zaak: dat wordt op meer bedrijven door personeel uitgevoerd (57%) dan door de partner (38%). Ook het instrooien blijkt meer een taak voor personeel dan voor de partner (op 42% van de bedrijven ten opzichte van 10%). Daarnaast wordt voeren vaker door personeel gedaan (op 32% van de bedrijven) dan door de partner (23%). Omgekeerd is de partner

vaker dan personeel betrokken bij het lammerenproces, diergezondheidswerkzaamheden en bij de verzorging van opfokdieren. Bij vruchtbaarheid (bokintroductie, scannen), klauwverzorging en overige staltaken (schoonmaken, omhokken) lijken personeel en de partner ongeveer even vaak betrokken te zijn.

Personeel voor melken en lammeren

Personeel wordt dus op de meeste bedrijven ingezet voor het melken (85%). Ook als hulp in de lammerperiode wordt personeel veel gevraagd (57%) en voor het voeren (44%). Verder is er personeel voor alle voorkomende werkzaamheden (30%). Melken en verzorging van de lammeren zijn volgens Huijbers geschikte werkzaamheden voor personeel omdat het eenvoudige repetitieve werkzaamheden zijn. "Dat geeft de snelste arbeidsverlichting voor de geitenhouder en is het makkelijkst aan te leren aan het personeel. Bovendien is het aantal uren dat met melken en lammerenverzorging gemoeid is dusdanig dat je een personeelslid wat kunt bieden."

Personeel vinden

De bedrijven vinden hun personeel met name via de agrarische bedrijfsverzorging (kwart) en via 'anders, namelijk': zelf aannemen, bijvoorbeeld via een advertentie in een plaatselijke krant of een stagiair die blijft 'hangen', via payrolling of een combinatie van mogelijkheden (ook een kwart). Daarnaast worden bureaus, familie en vrienden ingezet als arbeidskracht (17%) en wordt ook gebruikgemaakt van zzp'ers en het uitzendbureau (beide 11%). Tweede van de deelnemers die met personeel werkt, zegt gemakkelijk aan personeel te kunnen komen, tegenover eenderde die dat niet vindt. Een veel geplaatste opmerking van deelnemers is dat 'goed en gemotiveerd personeel dat een juiste werkmentaliteit heeft, schaars is'. Kraan van AB Werkt en Huijbers van Sterwerk zijn het daar 'absoluut mee eens'. Kraan: "Vacatures staan lang open. Maar werkzoekenden kunnen dan ook uit zoveel kiezen. Wij zien het vaak gebeuren dat ze eerder kiezen voor zekerheid of een jaarrond werkplek dan voor tijdelijk werk of versnipperde uren. Daar komt nog bij dat de agrarische sector vaak toch als minder aantrekkelijk wordt gezien."

Sterwerk traint mensen zelf en zij heeft een bureau geopend in Polen om ter plekke de juiste mensen te vinden. Huijbers: "Wij zoeken mensen met een agrarische achtergrond en liefst met affiniteit met (melk)vee. De vraag naar melkers is groot en het aanbod houdt niet over. Wij werken veel met arbeidsmigranten en om een goede melker in Nederland te houden bieden wij goede voorzieningen: huisvesting, voldoende werkuren en een goed werktijdschema, op tijd uitbetalen. Als ze ergens meer kunnen verdienen zijn ze ook zo weg, dus ook het salaris moet voldoende zijn."

Kleine bedrijven, hoge productie

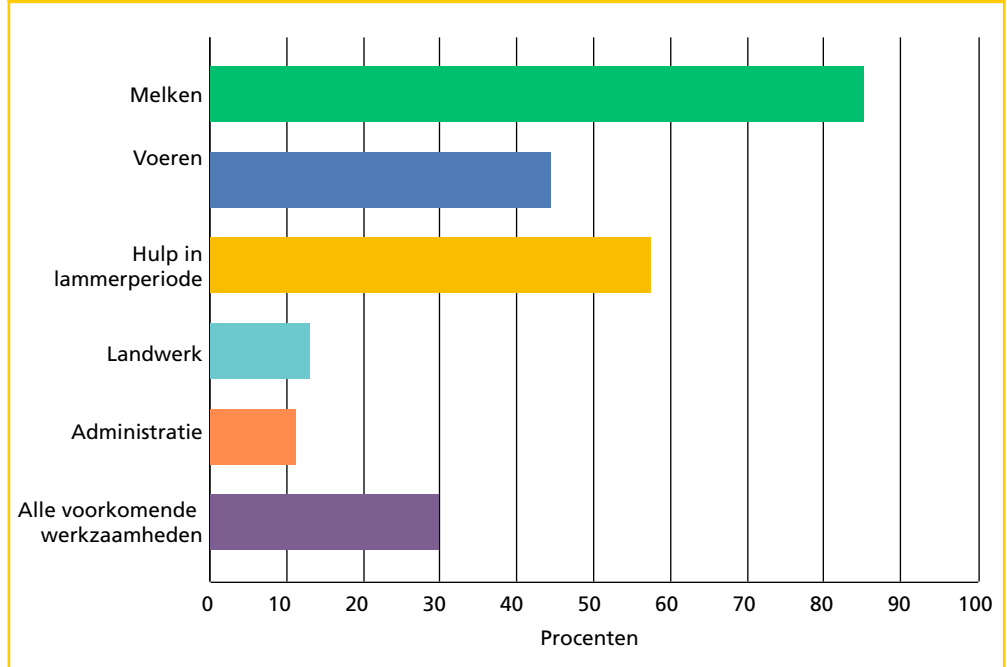
De enquête leverde 110 respondenten op en dat is, op een doelgroep van zo'n 380 mensen, 29 procent. Volgens professionele enquêteurs is voor een online enquête een respons van 20 procent 'erg goed'.

De meeste deelnemers hebben een geitenbedrijf met tussen 0 en 500 melkgeiten (45%), daarna is de groep met het aantal melkgeiten tussen 800 en 1.200 het grootst (25%). 19 procent heeft tussen 500 en 800 melkgeiten en 11 procent van de respondenten heeft een bedrijf met meer dan 1.200 melkgeiten. Uit cijfers van het CBS is te concluderen dat een Nederlands geitenbedrijf in 2016 gemiddeld 865 melkgeiten telde.

Bijna 20 procent van de respondenten heeft een biologisch bedrijf. De meeste bedrijven (28%) kennen een jaarproductie per geit tussen 1.200 en 1.500 kg. Direct daarop volgt de groep die tussen 1.000 en 1.200 kg per geit melkt (26%). 10 procent melkt tussen 500 en 800 kg per jaar per geit en zo'n 4,5 procent zegt meer dan 1.500 kg per geit te melken.

Het Platform Melkgeitenhouderij schrijft dat een geit gemiddeld 900 tot 1.000 kg melk geeft. Aan de enquête hebben dus blijkbaar wat meer kleine bedrijven in aantal dieren deelgenomen, die een relatief hoge productie realiseren.

Welke werkzaamheden verricht uw personeel?

Kraan gaat met de geitenboeren in gesprek, om hen te adviseren een goede werkgever te zijn. "Het komt aan op het aantrekkelijk maken van het werk. Dat heeft met name betrekking op arbeidstijden en de omgang met personeel." Huijbers geeft ook nog een paar tips: "Zorg dat je duidelijk bent in wat je van iemand verwacht, bied voldoende begeleiding alvorens je iemand alleen laat werken en/of werk met protocollen. En ook: zorg dat het totaalplaatje klopt. Iemand enkel laten melken zorgt voor versnipperde diensten. Maak een goed werktijdschema of zoek er andere klussen bij."

Arbeidsdruk neemt toe

Ja, de arbeidsdruk op mijn bedrijf neemt toe. Dat beaamt 58 procent van de bedrijven. De reden is, zo geven veel deelnemers aan, de toenemende administratieve werkdruk vanwege regelgeving of de groei van het bedrijf. In dat laatste geval kan het ook gaan om het optimaliseren van de bedrijfsvoering voor betere technische resultaten zonder dat het aantal dieren toeneemt.

Om de werkdruk te verlichten, ziet 20 procent wel iets in het uitbesteden door derden. 15 procent zou het onderhoud van machines en werktuigen wel door een mechanisatiebedrijf willen laten doen. Het voeren mechaniseren of automatiseren en het (vaker) uitbesteden van het melken is bij ongeveer 10 procent (beide) in trek. De voederwinning in loonwerk laten doen zou bij 9 procent voor verlichting kunnen zorgen. De jongvee-opfok uitbesteden ziet 8 procent wel zitten. 7 procent zou de bedrijfsadministratie wel willen uitbesteden aan een boekhouder.

Voeren laten doen door derden en de teelt van voedergewassen uitbesteden, lijken geen aantrekkelijke manieren om de arbeidsdruk te verminderen. Wel is er nog een deelnemer die opteert voor het houden van minder geiten. 🐐